

UDK 581.9 : 582.952.83 (497.1)

BRANIMIR PETKOVIĆ, PETAR MARIN, BUDISLAV TATIĆ I
MILENKO STEFANOVIĆ

NOVO NALAZIŠTE SRPSKE RAMONDIJE (*RAMONDA SERBICA* PANČ.) U KLISURI REKE GODULJE LEVE PRITOKE IBRA

Institut za botaniku i botanička bašta, Prirodno-matematički fakultet, Beograd
Institut za biologiju, Prirodno-matematički fakultet, Kragujevac.

Petković, B., Marin P., Tatić B. and Stefanović M. (1985): *A new locality of serbian ramonda (Ramonda serbica Panč.) in the canyon of the river Godulja Ibar's left tributary.* — Glasnik Instituta za botaniku i botaničke bašte Univerziteta u Beogradu, Tom XIX, 169–174.

Many authors reported on the occurrence of the serbian ramonda (*Ramonda serbica* Panč.) on the Balkan peninsula. On the map of distribution of this species we conclude on its presence in the canyon of the river Godulja. That is for the literature a new locality.

Key words: *Ramonda serbica* Panč., areal, new locality, endemic species, tertiary relict, anabiosys.

Ključne reči: *Ramonda serbica* Panč., areal, novo nalazište, endemična vrsta, tercijarni relik, anabioza.

U prvoj dekadi jula meseca 1985. godine obavljali smo terenska istraživanja u okolini Tutina. Tom prilikom naišli smo na primerke srpske ramondije (*Ramonda serbica* Panč.) u klisuri reke Godulje, neposredno pred njeno ulivanje u Ibar. Klisura je sa veoma strmim stranama, gusto obraslim vegetacijom sa primercima srpske ramondije, tipične hazmofite krečnjačkih stena, a to vreme u punoj fazi cvetanja. Konsultujući literaturu o rasprostranjenju ove vrste videli smo da se radi o lokalitetu koji stoji izvan dosadašnjeg areala, pa smatramo za potrebno da to i saopštimo.

Detaljnije podatke o arealu srpske ramondije saopštio je Košanin (1922). Autor je tom prilikom priložio kartu rasprostranjenja vrsta *Ramonda serbica* Panč. i *Ramonda nathaliae* Panč. et Petrović.

Kasnije je vrsta *Ramonda serbica* Panč. otkrivena na teritoriji susedne Bugarske. To su učinili Stefanović i Georgijev (1937). Lokaliteti i na teritoriji Bugarske su na krečnjačkim masivima, na Širokoj planini, levo i desno od reke Ogoste između mesta

Prevale i Mitrovaca. Docije je G a n č e v (1956) našao ovu vrstu kod mesta Čermušnika u blizini Mihalovgrada, između mesta Gornje i Donje Vedrenice. To je istovremeno najistočnije stanište srpske ramondije. V e l č e v i dr. (1973) otkrili su još nekoliko lokaliteta, zapadnije od napred navedenih, pa se na osnovu svega može zaključiti da na teritoriji Bugarske srpska ramondija raste između Belogradčika i Mihajlovgrada, na nadmorskoj visini 350–900 m.

M i c e v s k i (1956) saopštava niz podataka o rasprostranjenju srpske ramondije na teritoriji Makedonije i ukazuje na razlike ove vrste u odnosu na *Ramonda nathaliae* Panč. et Petrović.

V o l i o t i s (1981) je otkrio novo nalazište srpske ramondije na Voras planini neposredno uz jugoslovensku granicu. Time je areal vrste proširen prema jugoistoku.

Istina, K o š a n i n (1922) na karti ne izdvaja kao poseban lokalitet u blizini Zlota, ali se u tekstu isti navodi.

Lokalitet klisure reke Godulje predstavlja najudaljenije stanište u rasprostranjenju vrste *Ramonda serbica* Panč. Oblast zapadne Srbije u gornjem toku Ibra odlikuje se većom količinom padavina u odnosu na ostale delove Srbije, a i temperaturne vrednosti navedene oblasti znatno su niže. S obzirom da se novo stanište srpske ramondije nalazi na nadmorskoj visini od oko 700 m to primerci ove vrste cvetaju tokom meseca jula (sl. 1 i sl. 2). U vreme jula meseca primerci srpske ramondije nisu ispoljavali nedostatak vlage podloge i vazduha i uopšte se na njima ne zapaža ulaženje u stanje anabioze. Ovu ćemo pojavu pratiti tokom narednih godina.

Sl. 1. — Cvet srpske ramondije sa tri krunična listića
Flower of *Ramonda serbica* Panč. with three petals.

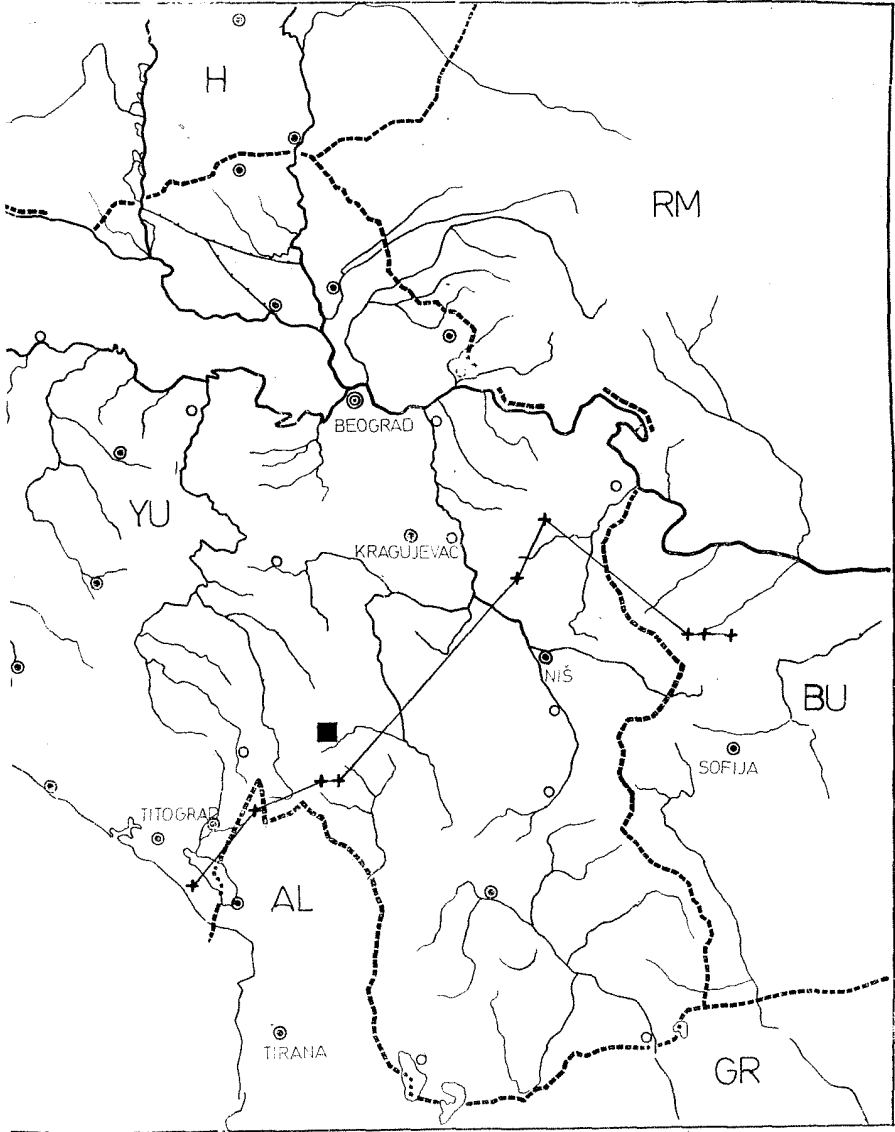

Sl. 2. — Cvetovi srpske ramondije sa četiri i pet kruničnih listića
Flowers of *Ramonda serbica* Panč. with four and five petals

Velčević dr. (1973) za staništa na teritoriji Bugarske kažu da srpska ramondija ulazi u stanje anabioze samo na najsvuljijim i toplim staništima, dok na vlažnijim staništima biljke čuvaju zadovoljavajući turgor tokom čitave godine.

U pogledu vremena cvetanja biljke ove vrste se u mnogome razlikuju od iznetih konstatacija u literaturi i podudaraju se sa onima koje Velčević dr. (1973) iznose za najistočnija staništa u arealu vrste. Dok na hladnijim lokalitetima sa dosta vlage biljke *Ramonda serbica* Panč. cvetaju tokom meseca maja i početkom juna, u klisuri reke Godulje one cvetaju tokom jula meseca. Iz te činjenice se nedvosmisleno može zaključiti da oblast gornjeg toka reke Ibra ima vlažniju i hladniju klimu, to jest, klima je izraženije kontinentalna, što omogućava održavanje zadovoljavajućeg stepena turgescencije i ne ulaženje u stanje anabioze. Da je vlažnost podloge glavni uzročnik za ulazak biljaka u stanje anabioze uverili smo se u toku ove godine, kada su primerci *Ramonda serbica* Panč. gajeni u botaničkoj bašti Univerziteta u Beogradu povremeno polivani održavali turgescenciju tokom čitavog leta, koje se odlikovalo izrazito toplim i suvim danima.

U radu bugarskih kolega iznosi se podatak da se na pojedinim individuumima srpske ramondije razvijaju cvetovi sa heteromernim perijantom. Naime, broj kruničnih listića kreće se od 3–6, čak u jednom cvetu 7, a poznato je da je prilikom opisivanja vrste od strane Pančića naglašeno da se broj kruničnih listića kreće od 4–5. Ova je pojava veoma izražena i na lokalitetu klisure Godulje, što se vidi iz sl. 1 i 2. Mišljenja smo da se u potpunosti može prihvatiti tumačenje bugarskih autora da ova pojava ne predstavlja značajniji taksonomski karakter, ali da ukazuje na niz odnosa, pogotovu što se zapaža čak i na istoj individui. Heteromernost po njima ukazuje na visoku vitalnost vrste *Ramonda*

Sl. 3. – Karta sa linijom severne granice areala srpske ramondije i lokalitet klisure reke Godulje (kvadrat).
 Map with northern frontier of serbian ramonda (black line) and new locality (quad.)

serbica Panč. i njenu prilagodjenost savremenim klimatskim uslovima, a to istovremeno znači da se ona ne može tretirati kao vrsta u izumiranju.

U cilju dopune areala rasprostranjenja srpske ramondije označavamo na priloženoj karti dosadašnju severnu granicu areala i lokalitet u klisuri reke Godulje obeležavamo malim kvadratom kako bi bilo uočljivije istaknuto novo nalazište. Ovo nalazište predstavlja krajnju granicu u smislu severozapadne granice areala.

LITERATURA

- Adamović, L. (1907): Die Pflanzengeographische Stellung und Gliederung der Balkanhalbinsel. – Denkschr. Wiener Akad. 80.
- Adamović, L. (1909): Die Vegetationsverhältnisse der Balkanländer (Mosische Länder), Leipzig.
- Gančev, Sl. (1956): Floristički beležki. – Izv. na Bot. inst. knj. V.
- Hayek, A. (1927–1933): Prodrromus Floreae Peninsulae Balcanicae. – Rep. Spec. nov., Berlin.
- Horvat, I. (1935): Istraživanje vegetacije planina Vardarske banovine. – Akad. znanosti i umj. Sv. 47, Zagreb.
- Horvat, I. (1960): Planinska vegetacija Makedonije u svjetlu savremenih istraživanja. – Izdanija na Prirodnonaučniot muzej, Skopje.
- Jovanović – Dunjić, R. (1974): *Ramonda* Rich. – Flora SR Srbije, VI, Beograd.
- Košanin, N. (1922): Geografija balkanskih ramondija. – Glas srpske Kralj. Akad., knj. CI, Beograd.
- Košanin, N. (1923): Život tercijernih biljaka u današnjoj flori. – Ibid., knj. CVII.
- Micevski, K. (1956): Eine Überprüfung der Verbreitungsgebiete von *Ramonda nathaliae* Panč. et Petrović und *Ramonda serbica* Panč. in Mazedonien und eine Zusammenfassung der charakteristischen Merkmalen der beiden Arten. Ann. philos. Univ. 9. Skopje.
- Pančić, J. (1874, 1884): Flora Kneževine Srbije i Dodatak, Beograd.
- Petrović, S. (1882): Flora okoline Niša, Niš.
- Rohlens, J. (1942): Conspectus Florae Montenegrinae. – Preslia XX–XXI, Praha.
- Stefanov, B., Georgijev, T. (1937): *Ramonda serbica* Panč. v Balgarija. – God. na Sof. Univ., Agronomo–lesov.fak.knj. 2. Lesovodstvo.
- Tatić, B. i Stefanović, M. (1976): Hemijska analiza staništa vrsta roda *Ramonda* Rich. u Jugoslaviji. – Glasnik Inst. za botaniku i botaničke bašte Univerziteta u Beogradu, Beograd.
- Velčev, V., Jordanov, D. i Gančev, S. (1973): Proučavane na *Ramonda serbica* Panč. v Balgarija. – Balg. Akad. na naukite, Izvestija na Bot. Institut knj. XXIV.
- Voliotis, D. (1981): Neue und seltene Taxa für die griechische Flora aus dem Voras–Gebierge, VI, Botanika Chronika.

S u m m a r y

BRANIMIR PETKOVIĆ, PETAR MARIN, BUDISLAV TATIĆ and MILENKO STEFANOVIĆ

**A NEW LOCALITY OF SERBIAN RAMONDA (RAMONDA SERBICA PANČ.)
IN THE CANYON OF THE RIVER GODULJA IBAR'S LEFT TRIBUTARY**

Institute of Botany and Botanical garden, Faculty of Science, Beograd.
Institute of Biology, Faculty of Science, Kragujevac.

A new locality of the species *Ramonda serbica* Panč. has been found in the west Serbia. This locality has a more continental climatic conditions, and plants are in flowering during July.

Consulting considerable literature we have concluded that is this locality *a new one*. Areal of the species *Ramonda serbica* Panč. is more removed in the course of the north—west.